

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Francišanska ul. 6/I. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštne. Rokopisov ne vračamo. Telefon ureda. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Pove

Licealna knjižnica
1058 Ljubljana, Strossmayerjeva ulica.
II. drž. gimn. (Bpl.)

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. Posamezna štev. Članstvo „Pov. bljana“ ima s članom plačano naročnino. Za oglase in retice vseh vrst je Din 250 od peti

vis. inzeratni davek posebj. Pošt. ček. ur. 11.197.

Ali naj ostanejo poverjenišтва?

To vprašanje, ki je postavljeno z vprašanjem spremembe pravil na dnevi red. se je moglo poroditi samo v glavi nekoga, ki sedi v centrali in od tam motri naložbi ter kuje svoje načrte.

Kakšen neokreten stvar bi pač predstavljala naša organizacija ako bi poznala samo okrajna učiteljska društva in osrednje vodstvo! To zadnje naj bi mislilo, delalo, sklepalo za vse, dajalo iniciativo vsem včlanjenim društvom brez osebnega stika in poznanja članstva. Misel se mi zdi tako nemogoča, da smatram vsako diskusijo o njej za nepotrebnost.

Drugo je vprašanje, ali naj ostanejo sedanja poverjenišтва, katerih je skupaj pet, ali na se naj za vsako oblast ustanovi posebno oblastno poverjenišvo, tako da bi bil ustroj organizacije tesno prilagojen upravnemu ustroju države.

Marsikomu utegne biti ta predlog po godu. Baš zato se mislim pri njem pomuditi. Kar v naprej izjavljam, da ga enako odločno odklanjam kakor misel, o odpravi poverjeništev, da odklanjam tudi vsako kompromisno formulo, zgrajeno na osnovi oblastne razdelitve državnega teritorija. Ko bi šlo pri spremembi pravil edino za to vprašanje, lahko bi vso zadevo mirno postavili z dnevnega reda.

»Ne zroli zunanje notranje duhovno edinstvo stanu bodi naš cilj.« tako sem zadnjič bral v uvodniku tega lista. Ta misel se mi zdi plodna in ako nien globlji smisel prav tolačimo, nam lahko postane vodilna pri razpravi o spremembi pravil.

Organizacija naša bodi tako ustrojena, da bo dajala duhovnemu življenju v njej čimveč prilike za svoboden razvoj in razvoj in bo čimboli pospeševala redni medsebojni stik članstva.

Ta pravec polaga slei kot prej težišče vsega delovanja v okrajna učiteljska društva in izključuje vsak ustroj organizacije ki bi bil zgrajen zgolj na kakem mehanskem principu, pa bodi to slepo posnemanje oblastne uprave, ali velikost teritorija ali število članstva. Odločilni morajo biti drugi oziri, oziri na življenjsko možnost večjih edinic, ki bi organsko združevale vsa ona okrajna društva, ki iz kulturnih, zgodovinskih, šolsko-organizatoričnih, tradicijskih ali teritorialnih razlogov teže k skupnosti, edinic, zmognih za lastno iniciativno delo, za samostojno reševanje opredeljenih nalog, hkrati pa predstavljajočih organske dele ene velike celote. Ne kosamo,

kar tvori že danes neko celino, nasprotno, ki jo imamo množico obstoječih vezi. Kar krepi posamezne organske edince celotne organizacije, krepi tudi celoto, ker odnosi člana do organizacije niso enosmerni, ampak prepleteni, posredni in neposredni, čim številnejši in prepletenejši tem močnejši. Ni treba da bi radi enih zamenjali druge. Uvažati mehanska načela v ustroj organizacije bi pomenjalo razdirati duhovne vezi, dušiti duhovno življenje, ubijati na ljubo nekemu neorganskemu centralizmu impulzivno, iniciativno življenje, ki more uspevati le tam kjer se svobodno uveljavljajo individualne življenjske sile.

Naša prizadevanja morajo iti nasorotno za tem, da določimo ustvarimo iz navadne interesne organizacije, slično drugim stanovskim organizacijam, duhovni organizem, v katerem bo vsak del živel poleg skupnega tudi svoje individualno življenje in bo celotna organizacija predstavljala neko organsko zajednico manjših edinic, t. i. poverjeništev, te pa organski sestav organizacijskih celic, t. i. okrajnih učiteljskih društev.

Popolnoma zgrešeno bi bilo zato, ako bi hoteli s svčnikom v roki na podlagi zemljevida in statističnih podatkov o članstvu samovoljno razdeliti državno ozemlje na gotovo, nemara že v naprej določeno število poverjeništev brez ozira na razne druge soodločilne momente, enako zgrešeno pa tudi ako bi vzeli kratkoročno oblastno razdelitev za osnovo ustroja naše organizacije.

Mislim, da ni nikomur med nami prikopna misel, da bi se slovensko članstvo UJU moralo zadovoljiti z dvema poverjeništvoma poleg 31 drugih, pa bodi da bi se upoštevalo število organiziranih članov. Mehanski princip števila bi dominiral, princip majoritete, kakor v parlamentu, mrtev neplozen princip, neraben za organizacijo, ki je zgrajena na prostovoljnem članstvu. Seve tudi število igra svojo za poslovanje neobhodno potrebno ulogo, a ne dominantne, edino odločilno.

Ali res ne predstavlja sedanje naše poverjenišvo, združujoče vse slovensko učitelstvo v svojem okrilju, nič drugega, kot gotovo število enakopravnih članov? Ali nišmo ena homogena skupina, neka duhovna zajednica zase, ki zasluži, da se jo kot tako ne glede na število posluša in uvažuje? Ali bi mogli dopustiti, da bi se nas v vprašanih in zadevah, ki so za našo slovensko šolstvo vitalnega pomena, enostavno preelasovalo? Dobro vem, da danes tega nihče ne name-

rava, a zoli majoritetni princip ki bi ga uvedli z oblastnimi poverjeništvii, bi naravnost zavaljal k takim eksperimentom in z njimi zanašal spore v naše vrste.

Psihološko izvirajo taki načrti iz istih razlogov, kot težnje po popolni unifikaciji šolstva, ki bi morala naše šolstvo vreči v njegovem razvoju za desetletja nazaj. Te psihološke razloge moramo iskati v zunanjem mehansko iz dnevnih politik na kulturno polje premešenem pojmovanju narodnega edinstva. To površno poimovanje naše nacionalne ideje nam neizmerno škodi, ker vzbujta mnenje, da pomenja nacionalno edinstvo negacijo vsega individualnega življenja posameznih delov nacije. Baš to individualno življenje pa je neizčrpen vir za kulturno rast in bogastvo cele nacije. Ali se res ne sme veseliti brat bratovega bogastva? Ali bo niemu v kvar, ako mu bomo v enem ali drugem oziru za en korak naprej. Ali ni bolje, da se zledeujemo drug ob drugega vrlinah?

Ne, da drug drugega preelasovalo, da drug drugega spoznavajo in prepričajo — to pričakujemo od svojih zastopnikov v Beogradu.

Sedanja poverjenišva naj ostanejo izvzemši beograjskega, ki je preobsežno in ne predstavlja napram drugim nobene prave v nučnih notranjih razlogih utemeljene enote. Organizacija zgrajena na oblastnih poverjeništvii, bi predstavljala velik neokreten in drag aparat. Večina oblastnih poverjeništev bi bila tako v pogledu na število članstva kot na svoje duhovne in materialne sile prešibka za samostojno, iniciativno delo ter vostvo včlanjenih društev. Zato bi se morala manjša poverjenišva zonet družiti za reševanje gotovih skupnih nalog.

K debati o izpremehbi pravil UJU.

Tov. Tomo Jurković razpravlja o izpremehbi pravil v »Narodni Prosveti« in nasvetuje sledeče:

1. Pravila sama morajo izključevati vsako partizanstvo, morajo zagotoviti popolno nadstrankarstvo UJU in omogočiti pristop vsemu učitelstvu v državi v UJU.

2. V Glavni Odbor UJU naj bi volile člane pokrajinske skupščine poverjeništev, ker te mnogo bolje poznajo sposobne ljudi iz svoje srede, kakor pa glavna skupščina, kamor so prišli dosedaj delegati v tem pogledu povečini popolnoma nepriljubljeni.

3. Število članov Glavnega Odbora naj se porazdeli proporcionalno med poverjenišva.

kar bi ves ustroj organizacije še bolj kompliciralo.

Edini razlog, ki bi se lahko navedel v prilog oblastnih poverjeništev, bi bil ta da je prosvetna uprava organizirana po poverjeništvii. A ta razlog ne more biti odločilen.

Tudi pri obstoječih poverjeništvii se lahko najde nek način, kakor bi se moral naiti pri združenju več oblastnih poverjeništev v eno, da bo imela vsaka oblast svojega pooblaščenca za neposredno občevarje z organi prosvetne uprave. Tudi ne pozabljamo, da prosvetna uprava pri nas še ni končno urejena. Ne vemo, kaj nam prinesejo šolski zakoni.

Učitelstvo zahteva ločitev šolske od politične uprave vedno bolj tudi uvideva potrebo decentralizacije iste nele v interesu hitrejšega, točnejšega poslovanja, ampak še bolj zato, ker si od nje obeta več razvoje svobode in možnosti iniciativnega dela na šolskem polju. Torej že iz razloga, ker ne vemo kako bo bodoča naša šolska uprava urejena, ne kaže, da se prenačimo s preustrojem organizacije.

Pač pa bi priporočal okrajnim učiteljskim društvom predlog našega, t. i. učiteljskega društva za Mežiško dolino v uvaževanje, da se naj beograjsko poverjenišvo deli v tri poverjenišva, in sicer v skopelisko, beograjsko in novosadsko, tako da bi imeli znanprei namesto pet, sedem poverjeništev. Tako bi se nesorazmerie med številom članov in obsegom beograjskega poverjenišva in drugimi poverjeništvii izravnilo in bi odpadel glavni razlog da je sploh vprašanje naših poverjeništev prišlo na dnevni red.

Janko Gačnik.

LISTEK.

Naš ideal kmetske občine kot gospodarske in kulturne zajednice.

Nešteto je zgledov, da se je z združništvom posrečilo kmetsko občino dvigniti tako gospodarsko, socialno, kakor kulturno.

Vsaka kmetska občina oziroma vas postani to, kar smo zgoraj nazvali:

gospodarska zajednica.

Vas pa ni bila le gospodarska, ampak tudi duhovna zajednica, in to je deloma tudi ostala, dasi je razkrajaioči vpliv prehoda iz naravnega do denarnega gospodarstva in s tem na rastoči vpliv mesta uničil stare oblike duševnega življenja. Osnova duševne skupnosti, t. i. delo je ostala slei kot prej ista.

Delo, ki ga opravlja deželan, na bodi kmet ali hlapec, je celotno delo. Vedno ima njega cilj pred seboj, ga ima v pregledu in podreja trenutno delo končnemu smotru. To delo je produktivno, ustvarjajoče delo, delo, ki postaja vsebina in smoter življenja. Te vrednote dela so pri vseh iste, dasi so množini pri posamezniku različne. To daie vsem ne-

ko skupno duševno razpoloženje, ki je dragoceno, ker gre baš za ustvarjajoče delo.

Četudi vsak na svoji način obdeluje svoje polje, vsak stanuje v svoji hiši, streže svoji živini, jih vendar družijo mogočni činitelji. Ista je gruda, ki jih redi, isto solnce, isti dež, ki onloia setve, v istem letnem času opravljajo isto delo. Skupni so jim upi na žetev, skupna skrb radi nje, skupno veselje, če je plod njih dela srečno spravlien pod streho. Grozeči temni oblaki vzbujajo v vseh isto bojazen, epidemija zadeva vse. Tako si dele skupno veselje in žalost, skrb, upanje in obup. Iste naravne sile so, od kojih se čutijo neizbežno vsi odvisni, isti je Bog, do katerega se obračajo z molitvami in žrtvami, s prošnjami in zahvalo.

Ta enakost ustvarjajočega dela, enakost čustvovanja je podlaga pravega zajedniškega življenja, enotne kulture. Vas postaja tako duševna enota in osebnost, v kateri postaja uspeh in delo poedinca doživetje za celoto. Iz tega sorodnega, duhovnega stanja izvira vsa vaška kultura. Ono je ustvarilo pravilico in pripovedko, narodno pesnitve in pesem, ono je gradilo kmetski dom, prikladen okolici, tu je izvor domače obrti, domače noše, domačih običajev, skratka vsega, kar opažamo v preteklosti in se-

daniosti harmoničnega in pristnega v kmetskem, v vaškem življenju.

Nikier se ni ta enotnost tako nepotvorjena ohranila, kakor v verskem življenju. To je zadnja krepka vez, ki se je ohranila, podprta z močno avtoriteto cerkve in s čuvstvom vedno enake odvisnosti od naravnih sil. To vez razrušiti bi pomenilo vaško zajednico popolnoma uničiti, ako ne bi našli nove forme verskega čustvovanja in življenja.

Gospodarska zajednica je predpogoji za duhovno zajednico v kmetskii občini. Ena brez druge ni možna, ena vodi k drugi. Zajednica, ki ne bi gojila tudi duhovnega življenja, trajno ne bi bila možna; nasprotno pa mora duševna solidarnost nujno voditi k zadržnemu gospodarstvu.

Enakost gospodarskih interesov, dlično čuvstveno in duhovno življenje, to je, kar loči vas od mesta. Kaiti to, kar mesto označuje, je dalekosežna diferenciacija dela in čuvstvovanja, ki nasprotuje razvoju trajne velike zajednice. Mestno prebivalstvo se deli v celo vrsto malih in prav malih zajednic, ki jih družijo zgolj gospodarski, emotni interesi. Duševne zajednice pa se ustvarjajo po poklicih in stanovih, tako da ima n. pr. že vsak stan svoje pevsko društvo.

Nastajanje ožjega stika z naravo, neodvisnosti od naravnih sil je mestjana napravila duševno svobodnejšega; a skupljanje množic na tesnem prostoru, s katerim se ne veželo ne zunanje ne notranje vezi, je napravilo iz njega brezdomovinca. Brez notranje harmonije med kulturo in naravo postaja sentimentalni iskalec in sanjač bodoče ali minule sreče, če se ne pusti rajne voditi zvoli od menjajočih vtisov dneva. Zato je mesto domovina civilizacije, ne pa kulture, ako iščemo namreč to v harmoniji notranjega življenja.

Zahtev, ki jih stavlja mesto, se obračajo na razum. V njega razvoju, v razširjenju znanja kot pogoji za obvladanie materialnega sveta išče svojo vzgojno nalogo. Za pravo kulturno življenje manika miru, porlobitve. Večno menjajoči in stonjuioči vtisi življenja utrujajo čute. Obzorje mestjana je zato tudi širše, a pri vsem tem je površen. Pravo globie sožitje je težje dosegljivo. Druge kot gospodarske odvisnosti ne pozna, avtoritete ne priznava nobene. Realnost edina je zani merodajna, to kar je dostopno vsai intelektu

(Dalje prih.)